

Okresný úrad v Nitre (1920) 1923 – 1945

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference kode	SK_1550_9438	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Okresný úrad v Nitre	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	(1920) 1923 – 1945	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	82,10 bm (41 úradných kníh, 350 registratúrnych pomôcok, 596 škatúl)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Okresný úrad v Nitre	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Reforma verejnej politickej správy, cieľom ktorej bola politická centralizácia štátnych inštitúcií prebiehala už od roku 1918. Zákonom č. 126/1920 Zb. z. a n. o zriadení župných a okresných úradov zo dňa 29. februára 1920, s účinnosťou od 1. januára 1923, začali svoju činnosť župné a okresné úrady. Na základe vládneho nariadenia č. 378/1922 Zb. z. a n. zo dňa 21. decembra 1922 o rozdelení a sídlach okresných úradov na Slovensku boli s účinnosťou k 1. januáru 1923 do okresu Nitra zaradené všetky obce patriace do pôsobnosti dovtedajšieho Slúžnovského úradu v Nitre, zároveň však k nemu boli pričlenené obce vyčlenené z okresu Topoľčany: Behynce (dnes časť obce Veľké Ripňany), Biskupice, Bzince (dnes časť obce Radošina), Čermany, Krtovce, Lužany, Malé Ripňany, Nitrianska Blatnica, Radošina, Veľké Ripňany, Vozokany, Výčapky (dnes časť obce Hruboňovo). Tým istým zákonom boli z okresu Nitra odčlenené obce	Dejiny správy pôvodcu

	<p>Jelenc, Kostol'any pod Tribečom, Koliňany a Žirany, ktoré boli pričlenené k okresu Zlaté Moravce a obce Babindol, Klasov, Malé Chyndice (dnes časť obce Chyndice) a Veľké Chyndice (dnes časť obce Chyndice), ktoré boli pričlenené do okresu Vráble. V dôsledku Viedenskej arbitráže v zmysle vládneho nariadenia č. 175/1939 Sl. z. o určení obvodov a sídiel niektorých okresných úradov boli z bývalého okresu Šaľa k okresu Nitra pripojené obce Horná Kráľová a Močenok, z okresu Vráble obec Babindol a z okresu Nové Zámky sa k okresu Nitra pripojila obec Rastislavice. Obce Veľký Cetín a Paňa boli odstúpené Maďarsku. V roku 1941, v zmysle zákona č. 50/1941 Sl. z. o zjednotení obvodov okresných úradov a ich sídiel, boli k okresu Nitra ešte pripojené obce okresu Hlohovec: Hájske, Pata a Šoporňa. Okresný úrad vykonával vo svojom obvode vnútornú správu ak táto nebola iným zákonným ustanovením zverená inému úradu. Na čelo okresného úradu bol menovaný okresný náčelník, ktorý mal rozhodujúcu právomoc v okresnom výbore, ktorého bol predsedom. V kompetencii okresných úradov bolo zostavovanie vlastného rozpočtu, prerokovávanie účtovných bilancií, vyberanie poplatkov a vytváranie komisií, z ktorých najdôležitejšie boli finančné komisie. Do ich právomoci v porovnaní so služnovským úradom patrila dozor nad obecnými zastupiteľstvami, verejným zdravotníctvom, cestnou a priemyselnou správou, dozor nad vecami manželskými a vydávaním cestovných pasov, ktoré boli presunuté zo župných na okresné úrady. Okrem toho boli vládny nariadením č. 383/1922 Zb. z. a n. zo dňa 22. decembra 1922 zrušené niektoré štátne úrady, ich pôsobnosť prešla na okresné úrady. Vyhláškou ministra verejných prác a ministra pôdohospodárstva č. 22/1923 Zb. z. a n., ktorým sa prevádza §3 vládneho nariadenia č. 383/1922 Zb. z. a n. zo dňa 19. januára 1923 boli na župné a okresné úrady pridelení odborníci pre odbor štátnej stavebnej a lesnej služby. Na Okresnom úrade v Nitre vznikol odbor štátnej stavebnej služby, do výkonu pôsobnosti ktorého boli priradené aj obvody okresov Bánovce nad Bebravou, Nové Zámky, Prievidza a Topoľčany a do obvodu odbornej lesnej služby pri Okresnom úrade v Nitre bol zaradený okres Nové Zámky. Župné zriadenie bolo k 1. júlu 1928 zrušené a prijatím zákona č. 125/1927 Zb.</p>	
--	---	--

	<p>z. a n. zo dňa 14. júla 1927 o organizácii politickej správy sa prišlo k aktivovaniu krajskej správy. V zmysle uvedeného zákona bolo v každom okrese zriadené okresné zastupiteľstvo so širokou hospodárskou, správnu a poradnou pôsobnosťou. Z členov okresného zastupiteľstva bol volený osemčlenný okresný výbor, ktorý zostavoval vlastný rozpočet, záverečný účet, spravoval okresné hospodárstvo, schvaľoval rozpočty a záverečné účty obcí. Na čele okresného úradu stál okresný náčelník, ktorý bol zároveň prednostom okresného úradu aj predsedom okresného zastupiteľstva a okresného výboru. Vecná pôsobnosť okresných úradov bola hlavne po organizačnej a autonómnej stránke rozšírená. Pôsobnosť technických oddelení tiež nezostala bez zmien. Na základe vyhlášky č. 5/1928 ministra verejných prác zo dňa 4. júla 1928 č. 0-313-34-1928 o úprave obvodov technických oddelení okresných oddelení boli okresným úradom pridelení odborní technickí zamestnanci. Stavební odborníci boli Okresnému úradu v Nitre pridelení pre výkon činnosti pre okresy Nitra, Topoľčany a Prievidza, odborní úradníci strojného odboru boli do Nitry pridelení pre výkon činnosti pre okresy Nitra, Topoľčany, Prievidza, Nové Zámky, Hurbanovo, Vráble, Šaľa, Komárno a Štúrovo (pre stavebné obvody Nitra a Nové Zámky), tiež boli okresnému úradu v Nitre pridelení aj odborníci pre cestnú dopravu. Vyhláškou krajského prezidenta č. 12/1928 zo dňa 30. júla 1928 č. 7478-1928 o zriadení poľnohospodársko-technických stavebných správ boli pri Okresnom úrade v Nitre zriadené poľnohospodársko-technické správy pre okresy Bánovce nad Bebravou, Nitra, Nové Zámky, Prievidza, Hurbanovo, Topoľčany, Vráble a Zlaté Moravce. Vodoprávno-technické obvody boli zriadené vyhláškou ministra poľnohospodárstva č. 13/1928 zo dňa 26. júla 1928 č. 69243-7-1928 o úprave obvodov vodoprávno-technických oddelení okresných úradov a o vedení spoločnej vodnej knihy. Uvedené oddelenie pri Okresnom úrade v Nitre vybavovalo aj agendu pre okresy Bánovce nad Bebravou, Nitra, Nové Zámky, Prievidza, Hurbanovo, Topoľčany, Vráble a Zlaté Moravce. Uvedená vyhláška bola doplnená o vedenie vodných kníh so zbierkami listín, máp a plánov (vyhláška Ministerstva poľnohospodárstva č. 73/1928 zo dňa 1. októbra 1928, uverejnená v zbierke zákonov a nariadení pod č. 176/1928). Na</p>	
--	--	--

	<p>základe vyhlášky ministra poľnohospodárstva č. 14/1928 zo dňa 12. júla 1928 č. 3525-1928 prez. o úprave obvodov hospodársko-technických oddelení okresných úradov zabezpečoval Okresný úrad v Nitre uvedenú službu aj pre okresy Nitra, Bánovce nad Bebravou, Nové Zámky, Štúrovo, Prievidza, Hurbanovo, Topoľčany, Vráble, Zlaté Moravce, Šaľa a Hlohovec. Lesná odborná služba bola na základe vyhlášky ministra poľnohospodárstva č. 15/1928 zo dňa 26. júla 1928 č. 3733-1928 prez. na Okresnom úrade v Nitre zabezpečovaná okrem okresov Nitra a Nové Zámky aj pre okresy Hurbanovo a Štúrovo. Rokovací poriadok pre okresné úrady bol vydaný nariadením vlády č. 98/1928 Zb. z. a n. Ďalšia reforma okresného zriadenia sa udiala v roku 1939, keď zákon č. 190 Sl. z. zo dňa 25. júla 1939 o verejnej vnútornej správe znovu rozdelil územie Slovenska na župy s účinnosťou k 1. januáru 1940. Vládnym nariadením č. 316/1939 Sl. z. bol vydaný nový rokovací poriadok pre okresné a župné úrady. Okresným úradom bola rozhodovacia právomoc odňatá v prospech žúp a obecných a obvodných notárskych úradov. Samosprávne orgány v podobe okresných zastupiteľstiev zanikli. Ich majetok, fondy, majetkové práva a záväzky prešli na príslušné župy. Notárske úrady prevzali agendu vydávania občianskych legitimácií, menovanie sčítacích komisárov, vydávanie legitimácií pre malý pohraničný styk, niektoré stavebné a živnostenské záležitosti a pod. Účtovnú službu na okresných úradoch vykonávali župní úradníci, ktorí boli k okresným úradom v zmysle vládneho nariadenia č. 317/1939 Sl. z. pridelení od 1. januára 1940. Tento systém sa však neosvedčil, a preto bol obnovený starý účtovný a pokladničný systém platný v bývalom krajinskom zriadení. K zániku okresných úradov došlo nariadením Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 26/1945 Zb. n. o národných výboroch.</p> <p>Počas obdobia fungovania Okresného úradu v Nitre sa v riadiacej funkcii úradu vystriedali štyria okresní náčelníci. Prvým bol Rudolf Haláchy, ktorého dňa 29. apríla 1939 vystriedal Vojtech Kabát, 31. mája 1940 do funkcie nastúpil Vojtech Beňovský a v júni 1941 ho vystriedal Štefan Fabian, ktorý funkciu okresného náčelníka vykonával až do zrušenia okresných úradov.</p>	
--	---	--

3.2.3.	Archival history	<p>Správu registratúry okresných úradov upravoval kancelársky poriadok, ktorý bol vydaný výnosom Ministerstva vnútra č. 93.173/3-1922 zo dňa 12. decembra 1922. Okresný úrad v Nitre viedol šesť samostatných registratúrnych denníkov: prezidiálny, administratívny, vojenský, priestupkový a dva protokoly odborných oddelení: stavebný a strojní. Spisy sa do registratúry ukladali systémom základného čísla, t. j. spisy vzťahujúce sa k jednej záležitosti sa pripájali k prvému podaniu (základnému číslu). Výnosom prezídia Krajinského úradu v Bratislave č. 65.000/1931 prez., zo dňa 9. decembra 1931 sa v prezidiálnej a administratívnej agende zaviedlo zlúčenie registratúrneho denníka s výpravnou a radovou knihou a táto kombinovaná kniha sa používala súčasne aj ako index. V agende prezidiálnych spisov bol na skúšku zavedený abecedný protokol a spisy sa ukladali alfabeticky (napr. Čamba Ján: 8/Č/1932), avšak tento spôsob správy registratúry sa neosvedčil a začiatkom roka 1933 sa znovu začalo protokolovať systémom základného čísla v zmysle bývalého kancelárskeho poriadku vydaného výnosom Ministerstva vnútra č. 93.173/3-1922 zo dňa 12. decembra 1922. Výnosom Ministerstva vnútra č. 27642-I/1-1941 zo dňa 22. decembra 1941 bol na okresných úradoch zavedený manipulačný systém denníkov. Prezidiálnym spisom bola priradená registratúrna značka D1 a ďalej boli spisy manipulované chronologicko-numericke. Administratívnym spisom bola priradená registratúrna značka D. Napriek tomu, že spisový manipulačný systém bol ešte niekoľkokrát upravovaný, na Okresnom úrade v Nitre sa od roku 1942 priradovali jednotlivým agendám numerické znaky (napr. udelenie štátneho občianstva – 31, zrušenie štátneho občianstva – 65, koncesie – 61, podomový obchod a živnostenské záležitosti – 65, matričné záležitosti 300 – 303, vyvlastňovanie pozemkov – 431, stavebné povolenia – 441 a pod.). V rámci nich boli spisy zoradené abecedne. Uvedeným spôsobom sa so spismi manipulovalo až do konca roku 1945.</p>	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	<p>Archívne dokumenty Okresného úradu v Nitre z rokov 1923 – 1945 boli predchodcom Štátneho archívu v Nitre pod prírastkovým číslom 155 prevzaté v roku 1956 v počte 921 úradných kníh a 2580 balíkov. Preberací protokol so zoznamom odovzdávaných</p>	Spôsoby získavania archívnych

		archívnych dokumentov sa v spise o fonde nenachádza.	prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	<p>Zápisnice okresného výboru sa vo fonde zachovali len ako jednotliviny, avšak sú riadne protokolované a pre ich neúplnosť boli ponechané v agende spisového materiálu ako súčasť administratívnych spisov. Vo fonde sa zachovali evidencie občianskych legitimácií (1927 – 1937), evidencie robotníckych a služobných knižiek, priemyselníkov, tovarišov, pomocníkov a učňov, evidencie cudzích štátnych príslušníkov bývajúcich v okrese Nitra (1923), ruských a ukrajinských emigrantov (1924), nemeckých štátnych príslušníkov (1923 – 1926), povolenia pobytu cudzincov (1932 – 1936), cestovných pasov (1923 – 1929), dočasných cestovných pasov (1926 – 1934), evidencie živnostníkov, priemyselníkov, tovarišov a učňov, ako aj evidencie poľovníckych lístkov a rybárskych listov. Zo spisového materiálu sa vo fonde zachovali registratúrne pomôcky, najmä prezidiálne protokoly z rokov 1923 – 1942 a k nim prislúchajúce indexy a nekompletné ročníky radových a výpravných kníh, administratívne protokoly z rokov 1923 – 1944 a k nim prislúchajúce indexy a radové knihy. V registratúrnych pomôckach sú zaradené aj evidenčné denníky osvedčení o štátnom občianstve (1929 – 1945), cestovných pasov (1923 – 1945), trestaných osôb a evidenčný denník filmov. Z registratúrnych pomôcok vojenskej agendy sa zachovali vojenské protokoly a indexy z rokov 1923 – 1932, z priestupkovej agendy sú zachované priestupkové protokoly a indexy z rokov 1923 – 1944 a evidenčné denníky trestaných, väzňov a priestupkových pokút. V agende odborných oddelení sa zachovali protokoly k stavebným a strojným spisom, avšak len z rokov 1923 – 1927. Spisy sú uložené v rovnakom poradí ako registratúrne pomôcky, avšak vojenské písomnosti sa nezachovali vôbec a priestupkové písomnosti len v obmedzenom množstve z rokov 1939 – 1944. Okrem uvedených dokumentov sa vo fonde zachoval aj účtovný materiál štátneho hospodárstva z rokov 1929 – 1938 a účtovný materiál okresného hospodárstva z rokov 1925 – 1944.</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling	Podľa zápisnice Okresného národného výboru v Nitre zo dňa 21. septembra 1954 boli so súhlasom okresného archívára Ľudovíta Führicha vyradené registratúrne záznamy	Vyrad'ovanie a hodnotenie

	information	priestupkovej agendy bez znaku hodnoty „A“ z rokov 1923 – 1945. K zápisnici je priložený podrobný zoznam vyradovaných písomností. V roku 1965 boli pracovníkmi archívu, so súhlasom okresného archívára Ernesta Víteka, vnútorným vyradovacím konaním vyradené písomnosti prezidiálnej aj administratívnej agendy z rokov 1923 – 1945. Z prezidiálnej agendy boli vyradené duplicitné koncepty, negatívne hlásenia notárskych úradov a žandárskych staníc, povolenia sobášov pred vojenskou službou, tanečné zábavy, lesné priestupky. Z administratívnej agendy boli výberom vyradené žiadosti o cestovné pasy, osvedčenia o štátnom občianstve, domovské príslušnosti, povolenia pobytu, matričné záznamy (narodenie, zmena mena a priezviska), prenájom poľovného práva, prenájom obecných pozemkov, rôzne podpory pre spolky, študentov a pod. K zápisnici o vyradení nie priložený vyradovací zoznam, avšak jednotlivé vyradené spisy boli vyznačené v registratúrnych denníkoch v poznámke.	
3.3.3.	Accruals	Neočakávajú sa.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>Archívny fond Okresný úrad v Nitre je usporiadaný v nasledovnej štruktúre:</p> <p>I. Knihy</p> <p>A. Evidenčné</p> <p>II. Spisový materiál</p> <p>A. Registratúrne pomôcky</p> <p>a. Prezidiálne</p> <p>b. Administratívne</p> <p>c. Vojenské</p> <p>d. Priestupkové</p> <p>e. Odborné oddelenie</p> <p>1. Stavebné</p> <p>2. Strojné</p> <p>B. Spisy</p> <p>a. Prezidiálne</p> <p>b. Administratívne</p>	Spôsob usporiadania

		<p>c. Priestupkové d. Technické oddelenie 1. Stavebné 2. Strojné</p> <p>III. Účtovný materiál a. Štátne hospodárstvo b. Okresné hospodárstvo</p> <p>Inventárnou jednotkou pri evidenčných knihách a registratúrnych pomôckach je jedna kniha. Pri spisoch je inventárna jednotka tvorená ročníkom spisov, s výnimkou prezidiálnych spisov z roku 1932, kde je inventárnou jednotkou súbor písomností rovnakej alfabetickej značky. Pri účtovnom materiáli je inventárnou jednotkou súbor kníh jedného ročníka.</p>	
3.4.1.	Conditions governing acces	Prístupný. Prístupnosť niektorých dokumentov (napr. obsahujúcich osobné údaje) môže byť obmedzená v zmysle § 13 zákona č. 392/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcii
3.4.3.	Language /scripts of material	slovenský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	nepoškodený, neúplný	Fyzický stav a technické požiadavky

3.4.5.	Finding aids	Okresný archív v Nitre, Ernest Vítek: Okresný úrad v Nitre, inventár, Nitra 1965, evidenčné číslo 929, 151 strán. Štátny okresný archív v Nitre, autor neuvedený: Okresný úrad v Nitre, dodatok inventáru, Nitra 1993, bez evidenčného čísla, 6 strán. Štátny okresný archív v Nitre, autor neuvedený: Okresný úrad v Nitre – lesné oddelenie, dodatok inventáru, bez evidenčného čísla, Nitra 1997, 5 strán.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, Novozámocká 273, 951 12 Ivanka pri Nitre	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Informácie nie sú známe.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Informácie nie sú známe.	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikation note	Informácie nie sú známe.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note	Pri požiadavke na štúdium je potrebné uviesť inventárne číslo, registratúrny znak, číslo škatule a číslo spisu, pokiaľ je uvedené.	Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Mgr. Elena Galandová	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	27. 09. 2018	Dátum vyhotovenia opisu